

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut Sociologických studií

Katedra Sociologie

Bakalářská práce

2018

Eliška Buková

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut Sociologických studií

Katedra Sociologie

Soužití většinové společnosti a muslimů v Teplicích

Bakalářská práce

Autor práce: Eliška Buková

Studijní program: Sociologie a sociální politika

Vedoucí práce: Mgr. Markéta Blažejovská

Rok obhajoby: 2018

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 19. prosince 2017

Eliška Buková

Bibliografický záznam

BUKOVÁ, Eliška. *Soužití většinové společnosti a muslimů v Teplicích*. Praha, 2017. 40 s. Bakalářská práce (Bc.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut sociologických studií. Katedra sociologie. Vedoucí diplomové práce Mgr. Markéta Blažejovská.

Rozsah práce: 60 606

Anotace

Bakalářská práce s názvem *Soužití většinové společnosti a muslimů v Teplicích* se zabývá problematikou soužití obyvatel teplické čtvrti Šanov a muslimů. V Teplicích žije nejpočetnější komunita muslimů v severních Čechách a každoročně sem přijede v letních měsících vysoký počet muslimů do lázní. Muslimové jezdí především do lázní v Šanově a v této čtvrti také několik měsíců bydlí. Koncentrují se hlavně v Šanovském parku. Narůstající počet muslimů se setkal s negativním přijetím obyvatel Teplic a stížnostmi na nepořádek a hluk, který muslimové dělají v parku. První část bakalářské práce rozpracovává teoretické koncepty jako integrace přistěhovalců a muslimů v České republice, nová xenofobie, postoje většinové společnosti vůči muslimům, koncept „my“ a „oni“, kontaktní hypotéza a popisuje život muslimů v Teplicích. Druhá část práce se věnuje metodologii výzkumu a výběru informantů a především analýze rozhovorů. Pomocí polostrukturovaných kvalitativních rozhovorů zkoumá tato práce postoje většinové společnosti žijících v Šanově vůči muslimům, problémy a klady tohoto soužití s důrazem na osobní zkušenosti informantů. Výsledky této práce dochází k tomu, že většinová společnost v Šanově vnímá muslimy převážně negativně a nastiňují, jaký druh kontaktu má pozitivní vliv na soužití většinové společnosti a muslimů v Teplicích.

Annotation

This bachelor thesis entitled *Coexistence of the majority society and Muslims in Teplice* deals with issue of coexistence the citizens of Šanov district in Teplice. The largest Muslim community in Northern Bohemia is in Teplice and every year durring summer a high number of Muslims arrives in Teplice to spa. Muslims go primarily to the spa in the Šanov district and lived there for several months. Muslims concentrate mainly in park and spa situated in Šanov district. The citizens of Teplice reacted negatively to the growing number of Muslims and they complained of mess and noise. The first part of this thesis analyses theoretical concepts such as integration of immigrants and Muslims in the Czech Republic, new xenophobia, attitudes of the majority society to Muslims, the concept of the „us“ and „them“, contact hypothesis and describes the life of Muslims in Teplice. The second part of the thesis deals with the methodology of research and selection of the informants and, above all, with the analysis of the interviews. Using semi-structured qualitative interviews, this thesis explores attitudes of the majority society living in the

Šanov district to Muslims and problems and positive of this coexistence. This thesis laid emphasis on the personal experience of informants. The result of the analysis came to conclusion that the majority society living in the Šanov district perceives Muslims mostly negatively. Finally is outlined what kind of contact has a positive influence on the coexistence of the majority society and the Muslims in heat.

Klíčová slova

Islám, muslimové, Teplice, lázně, integrace, většinová společnost

Keywords

Islam, Muslims, Teplice, spa, integration, majority society

Title

Coexistence of the majority society and Muslims in Teplice

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala především vedoucí své bakalářské práce Mgr. Markétě Blažejovské za její vstřícný a ochotný přístup, trpělivost a podnětné připomínky. Dále bych chtěla poděkovat všem informantům, kteří se výzkumu zúčastnili a bez nichž by tato práce nemohla vzniknout. A v neposlední řadě děkuji své rodině a přátelům, kteří mě podporovali.

Obsah

ÚVOD	2
1. VÝZKUMNÉ CÍLE A OTÁZKY	4
1.1. VÝZKUMNÉ CÍLE	4
1.2. VÝZKUMNÉ OTÁZKY	4
2. TEORETICKÉ KONCEPTY	5
2.1 INTEGRACE PŘISTĚHOVALCŮ	5
2.1.1 <i>Integrace přistěhovalců v České republice</i>	6
2.1.2 <i>Integrace muslimů v ČR</i>	7
2.1.3 <i>Postoje většinové společnosti vůči muslimům</i>	7
2.2. NOVÁ XENOFOBIE	8
2.2.1 <i>Koncept „my“ a „oni“</i>	9
2.3. KONTAKTNÍ HYPOTÉZA	9
3. MUSLIMOVÉ V TEPLICÍCH	11
3.1 MUSLIMSKÁ OBEC TEPLICE	14
3.1.1 <i>Aktivity muslimské obce v Teplicích</i>	14
3.1.2 <i>Mešita</i>	14
4. METODOLOGIE	16
4.1 VÝBĚR VZORKU	16
4.2 DOTAZOVÁNÍ	17
4.3 ZPRACOVÁNÍ DAT	18
5. ANALÝZA ROZHovorŮ	19
5.1 BYDLENÍ V ŠANOVĚ	19
5.2 KONTAKT S MUSLIMY	20
5.3 MUSLIMSKÁ KOMUNITA	22
5.4 PROTIISLÁMSKÉ AKCE	24
5.5 NÁZORY NA ISLÁM	24
5.6 SHRnutí VÝSLEDKŮ ANALÝZY	26
ZÁVĚR	27
SUMMARY	29
POUŽITÁ LITERATURA	30
SEZNAM PŘÍLOH	38
PŘÍLOHY	38

Úvod

Muslimové se spolu s islámem stali ve 21. stoletím aktuálním tématem, které zajímá média, politiky i veřejnost. Česká republika není v tomto případě výjimkou. O muslimech a islámu se zmiňují zprávy, příspěvky na sociálních sítích, výroky prezidenta nebo jsou častým předmětem rozhovorů mezi lidmi. Islám je v České republice poměrně novou záležitostí a před rokem 1989 se zde vyskytoval spíše výjimečně. Uvolnění hranic způsobilo, že přicházeli do Československa a později do České republiky cizinci, mezi kterými byli i muslimové [Bečka, Mendel, 1998]. Podle dostupných informací žije v České republice 15 000 – 20 000 muslimů. Nejvíce muslimů se koncentruje Praze, v Brně [Topinka, 2016]. Kromě těchto muslimských center žije vysoký počet muslimů také v Teplicích v Ústeckém kraji. Muslimové v Teplicích se stali diskutovaným tématem v médiích a Teplice jsou často představovány jako město, kde muslimové svým chováním narušují zavedený pořádek a odmítají se začlenit do většinové společnosti. Tyto názory podporují protiislámskou náladu nejen v Teplicích, ale v celé společnosti.

Teplice mají téměř 50 000 obyvatel [ČSÚ, 2016] a žije zde nejpočetnější skupina muslimů v severních Čechách. Kromě stálé muslimské komunity žije přes rok v Teplicích až 10 000 muslimů, kteří sem přicestují každoročně za lázeňskou léčbou z Kuvajtu, Saudské Arábie a Spojených arabských emirátů [Migraceonline, 2006]. Do Teplic jezdí lázeňští hosté z těchto zemí převážně v létě o hlavní sezóně a pobývají zde tři až čtyři měsíce. S jejich rostoucím počtem dochází k nedostatku ubytovacích kapacit v lázeňských domech, a proto přistupují k pronájmu bytů ve vilových komplexech a na sídlišťích v panelových domech [Janoušek, 2014]. Podle Dvořáka a jeho článku na iDnes si obyvatelé nejčastěji stěžují na srocování se muslimských skupin v lázeňských parcích a pořádání hlučných pikniků, které trvají až do nočních hodin. Nemluvě o nepořádku, který po těchto akcích v parcích zůstane. To se nelíbí místním lidem a demonstrují svůj nesouhlas. Jednou z protestních akcí byl pochod obyvatel Teplic se psy proti muslimům [Dvořák, 2015]. V ojedinělých případech se sami muslimové snaží o zlepšení vztahu mezi nimi a místní populací. Dobrovolníci z muslimské komunity například lepí na odpadkové koše plakáty v arabštině upozorňující muslimy na to, že je nutné po sobě uklízet odpadky, a informují arabské návštěvníky o místních zvycích [Janoušek, 2016].

V souvislosti s tím, jak se muslimové stali diskutovaným celoevropským tématem, objevilo se několik výzkumů, jež se zabývají životem muslimů v Evropě. Zahraničním výzkumem zabývajícím se přímo integrací muslimů mezi původní obyvatele v konkrétních

městech je výzkum *Muslims in the EU: Cities Report* [Open society institute, 2007]. Důležitým českým výzkumem je pilotní projekt *Integrační proces muslimů v České republice* pod vedením Daniela Topinky [2007] a jeho kniha *Muslimové v Česku* [2016]. V knize *Muslimové v Česku* se sice objevují zmínky o Teplicích, ale dosud se problematice ve městě Teplice žádný výzkum samostatně nevěnoval. Mimo Topinky se integraci muslimů v České republice věnuje málo prací, většina studií je zaměřena na Ukrajince a Vietnamce. Teplice jsou jedním z mála regionů v České republice, kde vedle sebe žije větší komunita muslimů a většinová společnost. Já bych touto prací chtěla rozšířit dosavadní poznání o zkoumání postojů většinové společnosti k muslimům v Teplicích.

Konkrétně jsem si jako případ mojí práce zvolila teplickou čtvrt' Šanov, která má dvě části Šanov I. a Šanov II. Můj výzkum se týká pouze Šanova I, o kterém dále budu mluvit jako o Šanově, protože v této části města se nacházejí lázně, do kterých jezdí lázeňská klientela z arabských zemí a muslimové si v této části pronajímají a kupují domy. V Šanově je také park, do kterého muslimové často chodí a pobývají do večerních hodin. Předpokládám proto, že obyvatelé, kteří žijí v Šanově několik let, přišli ve většině případů do kontaktu s muslimy a vytvořili si na ně svůj názor.

V první kapitole představím výzkumné cíle a otázky. V druhé kapitole popíši teoretické koncepty práce jako integraci přistěhovalců, novou xenofobii, koncept „my“ a „oni“, kontaktní hypotézu a budu se zabývat integrací přistěhovalců a muslimů v České republice. V následující kapitole nastíním problémy soužití muslimů a většinové společnosti v Teplicích a Muslimskou obec v Teplicích. Ve čtvrté kapitole se budu zabývat sběrem dat a výběrů vzorku informantů do rozhovorů v mém výzkumu. V následující páté kapitole budu analyticky zpracovávat data. V závěru práce odpovím na výzkumné cíle a navrhnou možnosti pokračování výzkumu.

1. Výzkumné cíle a otázky

1.1. Výzkumné cíle

Cílem této práce je popsat a porovnat postoje obyvatel Šanova (většinová společnost) vůči muslimům v Teplicích, ve kterých se v posledních letech zvyšuje počet muslimů. Nastíním problémy a klady tohoto soužití s důrazem na osobní zkušenost informantů ve čtvrti Šanov a zaměřím se na každodenní interakce, integraci muslimů z pohledu informantů a projevy islámu na veřejnosti. Cíle práce budu zjišťovat prostřednictvím kvalitativních polostrukturovaných rozhovorů s obyvateli Šanova a následné obsahové analýzy.

1.2. Výzkumné otázky

Jak vnímají informanti muslimy?

Jaké jsou problémy či klady soužití muslimů a informantů v Šanově?

Jak ovlivňuje kontakt informantů s muslimy jejich názory?

2. Teoretické koncepty

V následujících kapitolách se budu zabývat teoretickými koncepty, se kterými pracuji v této práci. Jako první popíšu koncept integrace, poté novou xenofobii a jako poslední kontaktní hypotézu. Cílem kapitoly je stručně popsat situace, ke kterým dochází mezi přistěhovalci a většinovou společností. Zaměřím se především na muslimské přistěhovalce, protože těch se moje bakalářská práce týká.

2.1 Integrace přistěhovalců

Tato kapitola se věnuje integraci přistěhovalců. Nejdříve popíši, co je integrace a jaké jsou další modely soužití přistěhovalců a většinové společnosti. Dále se budu věnovat tomu, kolik přistěhovalců žije v evropských zemích. Tato kapitola mi pomůže při vyhodnocování výsledků mého výzkumu.

Soužití přistěhovalců a většinové společnosti (domácích obyvatel) vede obvykle k asimilaci, marginalizaci, segregaci nebo integraci přistěhovalců. Asimilace znamená, že přistěhovalci ztratí svou původní identitu a splynou s majoritní společností. Marginalizace se od asimilace liší ztrátou původní identity, ale na rozdíl od asimilace nesplynou jedinci s majoritní společností. Jedinci si svojí původní identitu zachovávají při segregaci. Problémem ovšem je, že jsou oddělováni od společnosti a můžou tvořit etnické komunity. Integrace představuje proces, kdy se přistěhovalci začleňují do společnosti, ale ponechávají si svoji různorodost [Rákoczyová, Trbola, Hofírek, 2009, str. 23-24].

Podle Entzingera se integrace v sociologii používá jako koncept, který označuje sociální soudržnost. Znamená to, že čím více je společnost integrována, tím více jsou jedinci a skupiny ve společnosti přitahovány k sobě navzájem. Ve společnosti mají všichni jedinci určitý stupeň integrace v rámci dané společnosti. Tento stupeň integrace je ovlivňován počtem vazeb a kontaktů jedinců nebo skupin na okolí. Ovšem častá frekvence vazeb a hodně kontaktů neznamená, že integrace probíhá ve veliké intenzitě. Mnoho přistěhovalců se ztotožňuje spíše se svou původní vlastí, i když mají v zemi, do které migrovali, vytvořené nové vazby. Integrace má podle Entzingera čtyři dimenze socioekonomickou, kulturní a politickou (legální) a postoje přijímací (většinové) společnosti [Entzinger, Biezeveld, 2003].

Socioekonomická integrace se posuzuje podle toho, jak se jednotlivec zařadil na trhu práce, do vzdělávacího systému a zda si našel bydlení. U kulturní integrace jsou hlavními kritérii jazykové dovednosti, frekvence kontaktů s hostitelskou zemí a zemí

původu, volba manžela, postoj k základním pravidlům a normám hostitelské země a delikvence. Pro legální a politickou integraci jsou kritérii práva, která přistěhovalcům země garantují. Posledním druhem integrace jsou postoje přijímací společnosti. V této práci se soustředíme právě výhradně na tuto dimenzi integrace. Mezi kritéria patří hlášení případů diskriminace, vnímání migrantů hostitelskou společností, výskyt a důsledky rozmanité politiky a role médií [Entzinger, Biezeveld, 2003].

Nejvíce přistěhovalců žilo podle dat Evropské unie ke dni 1. ledna 2016 v Německu (8,7 milionu), Spojeném Království (5,6 milionu), Itálii (5 milionu), Španělsku (4,4 milionu) a Francii (4,4 milionu). V České republice v té době žilo 476 tisíc přistěhovalců. Celkově bylo v některém členském státu 34,3 milionu osob narozených mimo Evropskou unii a 19,8 milionu osob bylo příslušníky třetích zemí [Eurostat, 2016]. V další části textu se budu věnovat už konkrétněji integraci přistěhovalců, především muslimů v České republice.

2.1.1 Integrace přistěhovalců v České republice

V České republice v posledních letech narůstá počet legálně žijících přistěhovalců. Od roku 1995 vzrostl počet přistěhovalců o více než 300 000. Přibližně čtvrtinu z nich tvoří Ukrajinci, dále pak Slováci a Vietnamci. Nejčastějším důvodem jejich příjezdu do České republiky je motivace najít si zde práci. Často to jsou nekvalifikované obory s nízkým finančním ohodnocením. Přistěhovalci se integrují hlavně ve velkých městech a především v Praze, kde žije přibližně 11 % všech cizinců. Integrovační program v České republice klade důraz na znalost českého jazyka a poskytuje bezplatně výuku jazyka azylantům. V rámci programu také vytváří informativní brožury a internetové stránky, které mají přistěhovalcům pomoci v začleňování do života ve společnosti [Rákoczyová, Trbola, Hofírek, 2009, str. 13-31].

Podle Miroslavy Rákoczyové a Roberta Trboly se přistěhovalci v České republice vyznačují několika rysy, které se týkají uplatnění na pracovním trhu, vzdělávání a bydlení. Uplatnění na pracovním trhu je velmi ovlivněno znalostí češtiny. Na druhou stranu využívají při hledání práce znalosti ze své země původu, mezi které patří znalost kulturních zvyků či jazyka. Při přestěhování do České republiky bydlí většinou přistěhovalci z finančních důvodů spolu s dalšími cizinci nebo s širším příbuzenstvím. Až poté volí samostatné bydlení. Důležitým činitelem, který posiluje jejich integraci, je studium v České republice. Díky němu mají větší sociální kapitál a znalosti češtiny. Stává se, že

ačkoliv žijí přistěhovalci v České republice několik let, stále uvažují o návratu do své země původu. Českou republiku berou jako přechodnou destinaci a jejich domovem nadále zůstává rodná země. Tímto pak u nich vzniká frustrace z absence domova a hrozí pocit vykořenění. V České republice je tak drží ekonomické a sociální důvody [Rákoczyová, Trbola, Hofírek, 2009, str. 44-47]. Tato kapitola mi pomůže lépe pochopit integraci muslimů v Teplicích.

2.1.2 Integrace muslimů v ČR

Jak jsem již zmínila v úvodu, muslimové se stali diskutovaným celoevropským tématem a nevyhnula se tomu ani Česká republika. Muslimové se v České republice neseťkali zrovna s pozitivním přijetím veřejnosti. Integrace muslimů zaujala kromě veřejnosti i akademické prostředí. Za nejdůležitější výzkum o integraci muslimů v České republice považuji výzkum Daniela Topinky.

Výzkum pod vedením Daniela Topinky vznikl na základě objednávky ze strany Ministerstva vnitra ČR v letech 2006 až 2007. Cílem studie bylo zjistit, zda se muslimové stanou součástí české společnosti nebo si naopak vytvoří vlastní paralelní svět. Výzkum sloužil především jako pilotáž k dalším výzkumům a byl krátkodobou sondou. Na základě rozhovorů došel výzkumný tým Topinky k závěru, že muslimové v České republice prochází většinou neúplnou asimilací (semiasimilace) nebo integrací s prvky separace (segregace). Během neúplné asimilace se muslimové přizpůsobí v oblastech, ve kterých by jim jejich odlišnost mohla způsobit problémy, jako je oblékání či stravování, ale stále se hlásí k islámu. Topinka je označuje za nepraktikující muslimy, protože se nezúčastňují života komunit. Integrace se objevuje u muslimů, kteří se začlenili do společnosti, ale ponechali si svoji původní etnickou identitu [Topinka, 2007].

Muslimům v České republice vadí prezentace islámu v médiích a odmítavé reakce, které islám dezinterpretují a vytvářejí různé předsudky. Češi podle nich nemají pozitivní zkušenosti s islámem, které by změnily jejich názor k lepšímu. Dle přesvědčení muslimů je islám dobré náboženství, které propojuje politický a sociální systém a učí lidi, jak se hezky chovat k ostatním [Topinka, 2007]. Výzkum Daniela Topinky z let 2006 až 2007 použiji k porovnání s výsledky mého výzkumu.

2.1.3 Postoje většinové společnosti vůči muslimům

V této bakalářské práci zjišťuji především postoje většinové společnosti vůči muslimům v Teplicích. Nejdříve se zaměřím na to, jaké postoje vůči muslimům jsou v celé

České republice. Postoje většinové společnosti vůči muslimům zjišťoval v roce 2014 výzkum Islám a muslimové v České společnosti pod vedením Daniela Topinky. Cílem výzkumu bylo zjistit “postoje či názory na vstup islámu a jeho reprezentantů do veřejného prostoru“ [Topinka, 2016, str. 230]. Výsledky výzkumu Islám a muslimové v České společnosti porovnám s výsledky mého výzkumu.

Veřejný prostor je podle Topinky místo, kde se střetává různé vidění světa a odehrává se veřejný život včetně konfliktů. Je v protikladu k soukromému prostoru, přičemž hranice mezi veřejným a soukromým prostorem nejsou napevno určeny. Výzkum proběhl v roce 2014 formou kvantitativně-statistického šetření s 1061 respondenty. Výsledky výzkumu jsou reprezentativní a dají se zobecnit na populaci České republiky starší 15 let. Podle výsledků výzkumu očekává veřejnost od muslimů úplnou asimilaci a 83 % respondentů zastává názor, že islám není slučitelný s českou kulturou. Muslimům by polovina respondentů udělila krátkodobý pobyt maximálně na tři měsíce nebo by jim žádný pobyt neudělila. Oprávněným důvodem pro přijetí muslimů je pro veřejnost útěk před válkou a politické pronásledování. Informace o islámu pak čerpají z médií, především z televize a islám je podle nich spjat s násilím. Podle výsledků výzkumu vnímá veřejnost mezi sebou a muslimy kulturní propast. Nejvíce veřejnosti na islámu vadí uplatňování islámského práva a trestů, rituální porážky zvířat, svolávání k modlitbám, stavba modliteben, úplné zahalování těla a ustavování muslimských organizací. Podle veřejnosti by náboženství a v tomto případě islám neměl být součástí veřejného prostoru, pokud se odehrává v soukromém prostoru, tak s tím veřejnost nemá problém [Topinka, 2016, str. 229-243].

2.2. Nová xenofobie

V této kapitole popíšu novou xenofobii. Nejdříve je ale zapotřebí vysvětlit, co xenofobie je. Xenofobie je strach z pro nás neznámých kultur, náboženství, zvyklostí či odlišností jiného národa. Tento strach může přecházet až do nenávisti a později i do forem rasismu. Podle sociologických výzkumů mají lidé v České republice nejhorší vztah k Romům a muslimům [Ostřanský, 2014, str. 172]. Politolog Pavel Barša označuje xenofobii vůči muslimům jako „novou“ xenofobii. Příčinou této xenofobie nejsou negativní postoje vůči etniku, jako tomu bylo u Židů, ale vyznání, náboženství a hodnoty muslimů, které nejsou slučitelné s hodnotami západního světa. Základem této xenofobie je islamofobie [Pavelková, 2015]. Islamofobie má mnoho podob a může se projevat

rozšiřováním stereotypů, nenávisti na internetu nebo islamofobními názory politiků [Ostřanský, 2014, str. 85-86]. Barša v rozhovoru pro internetový portál iDnes uvedl v rozhovoru se Šimůnkovou, že českou islamofobii ovlivňuje každodenní ukazování násilností džihádistů v televizi a ignorace většiny muslimů, kteří žijí v poklidu. Navíc je Česká republika velmi sekularizovaná a je proti formám organizovaného náboženství [Šimůnková, 2014]. Podle Barši je v České republice spíše liberální islamofobie, která se dovolává „*hodnot svobody a rovnosti, zdůrazňuje, že islám je pozůstatek středověku a jeho příchod do Evropy nás zbytečně vrací zpět k otázkám, které jsme dávno vyřešili, jako je emancipace žen, rovnost gayů a leseb či překonávání antisemitismu.*“ (Šimůnková, 2014) V mém výzkumu mě zajímá, zda se „nová“ xenofobie promítne do jednání informantů a výsledků výzkumu.

2.2.1 Koncept „my“ a „oni“

Xenofobie souvisí s vnímáním druhých. Podle Baumana jedinci rozdělují skupiny na „my“ a „oni“. „My“ představuje skupinu, ke které jedinci vnímají, že patří a rozumí jí. Naopak „oni“ je pro jedince cizí skupina, jejíž chování nechápu. Necítí s ní sounáležitost a nahání jim dokonce strach. „Oni“ jsou bráni jako cizinci a „my“ nemají rádi jejich oblékání, rituály, způsob mluvy nebo uspořádání rodinného života. Snaží se o separaci těchto cizinců a kontakt s nimi je pouze v obchodní rovině, protože „my“ nechtějí s nimi navázat jakýkoliv pocit osobní blízkosti. Erving Goffman označuje takové chování termínem „zdvořilá nevšímavost“. Jedinec se snaží v přítomnosti cizinců působit nenápadně, nevzbudit pozornost. Vyhýbá se také jakémukoliv impulzu k zahájení kontaktu [Bauman, 2002].

Tento koncept „my“ a „oni“ se projevuje v tom, jak veřejnost vnímá muslimy. Ve veřejném diskurzu jsou muslimové často označováni jako „ti druzí“, protože podle veřejnosti odbočují od hodnot evropské kultury. Muslimové nejsou chápáni jako jednotlivci, ale jako kolektiv, který je zaostalejší vůči evropské západní kultuře. Islám má pro evropskou veřejnost přesně dané hodnoty a pravidla, která jsou evropské kultuře cizí [Pavelková, 2015]. Ve své práci bych chtěla s tímto konceptem pracovat.

2.3. Kontaktní hypotéza

V této části stručně popíšu, co je to kontaktní hypotéza a ve kterých výzkumech byla v České republice použita. Kontaktní hypotéze se věnují ve své práci o

přistěhovalcích a integračních projektech ve východním Berlíně Tatiana Matejskova a Helga Leitner [2011]. Podle nich má kontaktní hypotéza svůj původ u psychologa Allporta v 50. letech minulého století. Je založena na tom, že mezilidský kontakt se členy menšinových skupin může vést k přehodnocení předsudků a stereotypů vůči této skupině a zmenšit konflikt mezi menšinou a většinovou společností. Kontakt členů většinové společnosti s menšinou v neohrožujícím prostředí (například veřejné prostory jako parky, hřiště) má zvyšovat znalosti o menšině a zmírnit úzkost a strach z ní [Matejskova, Leitner, 2011].

Tuto hypotézu použili Josef Novotný a Filip Polonský [2015] při vyhodnocování výsledků z dotazování 716 studentů v rámci výzkumu Detradicionalizace a individualizace náboženství v České republice, který probíhal v roce 2008. Samotné výsledky výzkumu nejsou podle autorů zobecnitelné na celou populaci. Ze získaných dat vyplývá, že studenti znají především nejzákladnější fakta o islámu a už méně vědí o tom, jak je islám rozšířený ve světě. Studentům připadá islám v porovnání s křesťanstvím jako méně tolerantní, více impulzivní a dogmatický. Muslimové jsou podle studentů více prchliví, fanatičtí, zbožní, méně uctívají ženy než typičtí Češi a Slováci, ale naopak více pohostinní. Podle 80 % studentů je navíc islám neslučitelný s demokracií v západních zemích. Proti výstavbě mešity byla třetina studentů a polovina z nich by souhlasila s výstavbou mešity za dodržení určitých podmínek. Výsledky ukázaly, že znalosti nemají vliv na negativní postoje, které se týkají obav a předsudků vůči islámu a muslimům a také, že kontakt s muslimy má pozitivní vliv.

Další výzkum, který pracoval s kontaktní hypotézou, byl již výše zmíněný Islám a muslimové v České společnosti. V tomto výzkumu byla podle autorů kontaktní hypotéza problematická, protože téměř desetina respondentů uvedla, že mezi známými měla muslima, ale tento kontakt měl pouze slabý vliv na pozitivnější vnímání islámu a muslimů. Podle výsledků čerpá polovina respondentů informace o muslimech a islámu z televize a ne z kontaktu s muslimem nebo islámu [Topinka, 2016, str. 237]. Kontaktní hypotézu využijí k interpretaci výsledků výzkumu.

3. Muslimové v Teplicích

Je obtížné přesně určit, kolik muslimů žije v současné době v Teplicích, protože uvádět své náboženství při Sčítání lidu, domů a bytů (dále jen SLDB) je nepovinné a neexistují žádná přesná data o počtu muslimů. Podle SLDB z roku 2011 žije v okrese Teplice 89 muslimů, ale každoročně přijedou až tisíce muslimů do lázní [Topinka 2016, str. 47].

Muslimové jsou součástí Teplic již od dob komunismu a soužití popisuje primátor Teplic Jaroslav Kubera i předseda místní muslimské organizace Marei Abbas v článku pro Aktuálně.cz jako bezproblémové. Muslimové podle nich splynuli s většinovou společností a často pracují jako lékaři v nemocnicích, lázních nebo mají obchůdky s potravinami [Klang, Marek, 2015]. Trvale žijící Arabové¹ pocházejí většinou z Iráku, Palestiny, Sýrie, Jemenu, Libanonu, Tuniska, Libye a Alžírsku. Tito Arabové se v Teplicích usídlili ve dvou obdobích. Prvním obdobím jsou 60. – 80. léta, kdy do Československé republiky přišli studovat muslimové ze zemí, jež měly s komunistickým režimem mezistátní stipendijní dohody. Po vystudování vysoké školy se zde usadili, začali pracovat a založili rodinu. Jsou to hlavně doktoři a překladatelé. Druhé období nastalo v 90. letech, kdy do Teplic přišli pracovní imigranti ze Severní Afriky a starají o servis lázeňských hostů nebo vedou obchody. Trvale žijící muslimové mají snahu se integrovat, protože potřebují ovládat český jazyk a rozumět české kultuře. Tato integrace se týká i jejich dětí, jež navštěvují české školy [Kantarová, 2012]. Kolem Šanovského parku postupně vznikly arabské kavárny a obchůdky. Je zde také Muslimská obec v Teplicích s modlitebnou a Islámským centrem [umcr.cz].

Problém v soužití většinové společnosti a muslimů nastal v době, kdy do lázní začala ve velkém počtu jezdit arabská klientela, kterou oslovili zde trvale žijící muslimové. O lázeňskou léčbu ze strany evropské klientely nebyl veliký zájem. Do Teplic tak přijíždí v sezóně až několik tisíc Arabů, převážně z Kuvajtu. Nárůst arabské klientely se ovšem nelíbí místním lidem. Podle iDnes lidem vadí hlučné chování arabských návštěvníků [Dvořák, 2015]. Arabští hosté využívají městské parky jako společenská místa pro setkání jejich komunity [Janoušek, 2016]. Na rozdíl od trvale žijících Arabů nemá arabská lázeňská klientela potřebu se přizpůsobit většinové společnosti a naopak je ze strany lázní zjevná snaha o přizpůsobení arabským klientům [Kantarová, 2012]. Dokazuje to i kauza, která se v roce 2007 objevila v médiích, kdy Lázně Teplice odmítly přijmout na léčení

¹ Téměř všichni Arabové v Teplicích jsou muslimové (Kantarová 2012).

26letou Danielu Machovou na vozičku, kterou doprovází její asistenční pes, bez jehož pomoci se žena se neobejde. Navíc půlroční ztráta kontaktu se psem mohla způsobit, že pes pozbude každodenní návyky. Vedení lázní to odůvodnilo tím, že přítomnost psa by mohlo arabskou klientelu odradit a lázně tímto krokem chtějí respektovat jejich náboženské a kulturní zvyky. Daniela Machová měla zájem lázně navštívit v termínu od 1. dubna do 30. září, kdy je zde současně i vysoký počet arabské klientely. Lázně Teplice nabídly Machové podzimní termín poté, co arabští hosté odjedou. Následně smluvní zdravotní pojišťovna nabídla svojí klientce náhradní pobyt ve státním zařízení Jánské lázně. Na vyjádření lázní reagoval zástupce Ústředí muslimských obcí v ČR Vladimír Sáňka, podle kterého je obava lázní zbytečná, protože v případě, že postižený potřebuje psa, měla by být tato nutnost zohledněna [Vokurka, 2007].

Kvůli nespokojenosti místních obyvatel nechal Magistrát města Teplice vytisknout manuál o tom, jak se mají arabští lázeňští hosté chovat v parcích a v centru Teplic. Manuál je psaný v arabštině a je v něm uvedeno například to, že na vybraných místech není povoleno dělat v noci hluk nebo odhazovat odpadky na zem. Zabývá se i jejich chováním v teplickém aquacentru. Obsahuje současně zřetelné a snadno pochopitelné piktogramy. Magistrát kromě brožury zaměstnal také tlumočnicka, vytiskl letáky a nechal zřídit v centru informační tabule [Janoušek, 2016]. O uklidnění situace mezi většinou společností a Araby se snaží i teplická studentka arabského původu Eman Ghaleb. Spolu se muslimskými obyvateli, kteří tu již dlouho žijí, dala dohromady skupinu a společně informují lázeňskou klientelu nebo uklízejí v parcích zmíněný nepořádek. Eman se svojí skupinou rozdává a rozvěšuje letáky, které mají upozornit na nevhodnost odhazování odpadků v parku a rušení nočního klidu [Dvořák, 2015].

Spor mezi místními obyvateli a muslimy zašel až tak daleko, že v roce 2015 založili místní obyvatelé skupinu „Páteční hromadné venčení“. Podle Ostránského to je akorát cesta ke konfliktu. *„Lidé si možná myslí, že když parkem projde pes, tak se stane pro muslimy nečistý. To je stejná hloupost, jako když si odpůrci islámu mysleli, že polití pozemku vepřovou krví zabrání stavbě mešity...Islám rozlišuje mezi plemeny psů, která jsou chovaná pro pracovní potřebu, a těmi, kteří jsou chováni jako mazlíčci. Právě ti jsou pro své projevy zapovězení. Ale v praxi má mnoho muslimů ke psům velmi vřelý vztah. Toto gesto Araby od posedávání v parku neodradí, spíše jen znechutí,“* myslí si Ostránský [Dvořák, 2015].

Teplické lázně se staly mezi arabskou klientelou velmi populární. V důsledku této

skutečnosti lázním nestačí kapacita ubytování a Arabové začali v posledních letech skupovat pozemky kolem Teplic, na kterých chtějí stavět nové domy. Oblíbenou lokalitou se stala zejména obec Modlany a její části Kvítkov, Dražkov. Pozemky v Modlanech skupují cizinci pocházející převážně z Kuvajtu a Saudské Arábie. Místostarosta obce Karel Secký se obává, že to v Modlanech bude vypadat jako v Šanovském parku, kde lázeňští hosté v noci dělají hluk a nechávají po sobě odpadky [Janoušek, 2014]. Kuvajťané koupili v Modlanech kolem 60 pozemků a obec nemá žádné kompetence jim ve výstavbě zabránit, jelikož je nutné respektovat schválený územní plán [Horák, 2015]. Modlany si arabská klientela vybrala podle představitele muslimské obce Mareje Abbase z toho důvodu, že je tam hezká krajina blízko Teplic a mohou tam žít všichni vedle sebe. Podle něj postaví hezké vily, kde budou žít maximálně tři měsíce v roce a zbytek roku si můžou místní obyvatelé přivydělávat staráním o jejich domy [Janoušek, 2014]. Obyvatelé Modlan na protest proti skupování pozemků napsali petici, kterou doručili na krajské zastupitelstvo. Na petici reagoval hejtman Ústeckého kraje Oldřich Bubeníček. Podle něj by se nemělo dopředu předjímat, co soužití muslimů a obyvatel Modlan do budoucna přinese [Horák, 2015]. Mapa pozemků prodaných Arabům v Dražkově a Kvítkově je v příloze č. 1 a č. 2.

Muslimové jsou v Teplicích specifický problém z hlediska integrace, protože většina zde bude žít přibližně tři měsíce v roce. Obvykle přijedou cizinci do České republiky nastálo a integrují se do společnosti legálně, dále pak socioekonomicky tím, že si najdou bydlení a zařadí se do tržního a vzdělávacího systému. Probíhá u nich i kulturní integrace, protože se učí češtinu, přizpůsobují oblékání a stravování. Další integrací, která u cizinců probíhá, jsou postoje většinové společnosti. U této integrace záleží na tom, jaké národnosti a náboženského vyznání cizinci jsou. U muslimů v České republice integrace většinové společnosti spíše neprobíhá, protože podle výzkumu Islám a muslimové v České společnosti zastává většina veřejnosti názor, že islám není slučitelný s českou kulturou [Topinka 2016, str. 229-243]. Další skupinou cizinců, kteří do České republiky jezdí, jsou cizinci, kteří mají turistická víza a přijedou na několik dní. Do Teplic přijíždí muslimové na několik měsíců. Někteří si zde pořídí letní byt a každý rok se do Teplic pravidelně vrací. Nejsou to tedy dlouhodobě žijící cizinci v České republice ani cizinci, kteří přijedou na několik dní.

Celá situace mezi většinovou společností a Araby se stala velmi medializovanou, jak dokazují výše zmíněné internetové články od Klanga a Marka [2015], Dvořáka [2015], Janouška [2014], Janouška [2016], Horáka [2015] a kauza s Danielou Machovou [Vokurka

2007]. Média psala a informovala o nepořádku v parcích, kupování pozemků nebo o hromadném venčení psů. Za pozitivní považují to, že média neinformovala jenom o nepořádku, který dělají lázeňští hosté, ale i o tom, jak trvale žijící muslimové uklízejí po lázeňských hostech, např. v článku od Dvořáka [2015].

3.1 Muslimská obec Teplice

Hlavní muslimskou organizací v České republice je Ústředí muslimských obcí. Centrum Muslimské obce v Teplicích spolu s modlitebnou sídlí v Teplicích už od roku 2011 v ulici u Nových lázní. Pod Muslimskou obec v Teplicích v současné době spadá také Islámské centrum v Teplicích, které se nachází na stejném místě [Topinka, 2016, s. 71].

Modlitebna v Teplicích je jedinou modlitebnou v Ústeckém kraji. Největší návštěvnost, až dvě stovky věřících, je během islámských svátků, ramadánu nebo v pátek na pravidelném kázání, kdy se sem sjíždějí věřící z Ústeckého kraje. Dvě stě věřících je maximální kapacita, kterou dokáže modlitebna pojmout. V týdnu se návštěvnost pohybuje kolem sedmdesáti věřících [Topinka, 2016, s. 71].

3.1.1 Aktivity muslimské obce v Teplicích

Mezi pravidelné aktivity Muslimské obce v Teplicích patří páteční modlitby s kázáním. Muslimská obec v Teplicích také zajišťuje program během muslimských svátků, společnou večeři po ukončení půstu v ramadánu a výuku arabštiny a Koránu pro muslimské děti [Topinka, 2016, str. 72-73]. Jedním z důležitých svátků je například Noc Úradku (lajlat al-qadr), během které se slaví objevení Koránu. Pro muslimy je to také noc, během které jim Alláh určí osud na celý další rok. Slaví se pravidelně každý rok 27. dne měsíce ramadánu [Ostřanský, 2009, s. 109–110].

Kromě náboženských aktivit se Muslimská obec věnuje také charitativní činnosti pro potřebné lidi bez ohledu na vyznání. Pro ně zajišťuje hlavně finanční dary, ale i jídlo či šatstvo. Muslimská obec v Teplicích se snaží i o osvětu společnosti v otázkách islámu a pořádá přednášky v městské knihovně, v gymnáziu v Teplicích i v prostorách samotné Muslimské obce [Topinka, 2016, str. 72-73].

3.1.2 Mešita

Mešita je nejrozšířenější islámská stavba. Pro muslimy to není místo určené pouze k modlení, ale slouží také k setkávání muslimské komunity [Ostřanský, 2009, str. 131]. V zemích, kde islám není většinovým náboženstvím, se mešity přizpůsobují svému okolí.

Z tohoto důvodu i v České republice nemají mešity minaret a zvenku nepůsobí jako náboženská stavba. V současné době se v Teplicích nachází mešita v prostorách centra Muslimské obce v Teplicích a slouží i jako modlitebna [Topinka, 2016, s. 54-55]. Samotní členové muslimské obce nemají označení mešita rádi a označují modlitební prostory jako modlitebna, protože lidé si pod pojmem mešita představí mešitu s minaretem, která v Teplicích není [Topinka, 2016, str. 71]. V minulých letech proběhlo několik pokusů o postavení samostatné mešity, zatím však neúspěšně.

Prvním pokusem o postavení mešity, který v Teplicích vyvolal diskuzi, byl návrh v roce 1995. S tímto návrhem přišel lázeňský host, který předložil hotový projekt a měl v plánu stavbu i financovat. Radnice se k tomuto návrhu postavila kladně, protože „*se domnívala, že by mešita v Teplicích zkvalitnila pobyt početné klientely z islámských zemí a celou akci navíc chtěla spojit se záměrem obnovit židovskou synagogu, která byla v roce 1935 vypálena nacisty.*“ (Bečka, Mendel, 1998, str. 192) Starosta Teplic chtěl výstavbou mešity ukázat, že jsou Teplice světové lázně, kde se setkávají kultury. Mešita neměla být součástí lázní, ale měla stát jako samostatná stavba. Proti tomuto návrhu se postavila organizace Křesťanské společenství a místní náboženské obce církve bratrské, církve římskokatolické, českobratrské církve evangelické a církve římskokatolické husitské [Bečka, Mendel, 1998, str. 192]. Podle těchto křesťanských obcí je islám nekompromisní, ortodoxní a agresivní náboženství, proto v zemi s křesťanskou tradicí nemá stát mešita. Radnice se proto obrátila na české Ministerstvo zahraničních věcí, aby jeho odborníci věc posoudili. Tato jednání a průtahy však způsobily, že lázeňský host, který chtěl tento projekt finančně zajistit, od záměru odstoupil [Bečka, Mendel, 1998, str. 192-193].

Další pokus o postavení mešity proběhl v letech 2003 a 2004. Mešita měla být součástí Orientálního centra a v plánu byl i minaret. Orientální centrum mělo sloužit pro veřejnost jako kulturní a vzdělávací centrum a mělo stát na okraji Zámeckého parku u vilové čtvrti [Migraceonline.cz, 2006]. Vypadalo to, že mešita se opravdu postaví a k návrhu se i tentokrát pozitivně postavil primátor Jaroslav Kubera. Jenže proti tomuto návrhu vznikla petice obsahující, že „*islám je silně ortodoxním náboženstvím, které setrvává na principech neslučitelných s naším kulturním prostředím.*“ (Migraceonline.cz, 2006) Na rozdíl od návrhu v roce 1995 sehrála v tomto případě velikou roli média, konkrétně Teplický deník, který výrazně projevoval svůj nesouhlas se stavbou mešity a zveřejnil jako první celou petici. I v tomto případě od stavby mešity investor odstoupil. Důvodem bylo nedůvěra k české administrativě a vedení města [Migraceonline.cz, 2006].

4. Metodologie

Pro zkoumání zvoleného výzkumného problému jsem si vybrala kvalitativní výzkum, který jsem prováděla pomocí polostrukturovaných rozhovorů s předem připraveným scénářem. Kvalitativní výzkum se používá ke zjištění zkušeností a názorů na určité jevy, které nejsou prozkoumané [Strauss, 1999, str. 11]. Pomocí něj se dá získat podrobný popis zkoumané skupiny, situace [Hendl, 2016, str. 48]. Nedostatkem u kvalitativního výzkumu je to, že výsledky nelze zobecnit na celou populaci, protože rozhovory proběhly pouze u deseti informantů, kteří byli vybráni náhodou. Považuji to za slabinu mého výzkumu. Ve svém výzkumu se snažím zjistit postoje a názory obyvatel Šanova na muslimy. Vnímáním většinové společnosti vůči muslimům se sociologové zabývali v několika výzkumech, např. Islám a muslimové v České společnosti od Daniela Topinky [2016]. Žádný výzkum se však nezaměřil na obyvatele Šanova, které považuji za specifickou skupinu, protože v Šanově pobývá nejvíce muslimů v Teplicích a já předpokládám, že obyvatelé Šanova přicházejí s muslimy hlavně v letních měsících do každodenního kontaktu.

Při tvorbě a vyhodnocování výzkumu budu pracovat s knihou Kvalitativní výzkum od Jana Hendla [2016], dále s knihou od Martina Hájka Čtenář stroj [2014] a knihou Jak se vyrábí sociologická znalost od Miroslava Dismana [2002].

4.1 Výběr vzorku

Hlavním kritériem při výběru informantů pro mě bylo to, zda bydlí v Šanově, protože můj výzkum se zaměřuje na obyvatele Šanova. Snažila jsem se, aby byl vzorek genderově různorodý a informanti se lišili zaměstnáním, protože jsem chtěla ve výzkumu různorodé zastoupení informantů. Pro výběr vzorku jsem použila techniku „snowball sampling“ neboli techniku sněhové koule. Tato technika spočívá v tom, že původní informátor vede k dalším informátorům, takzvaně nabalují se další. Je vhodná při studování málo početné, speciální skupiny [Disman, 2002, str. 114-115]. Nejdříve jsem na sociální síti kontaktovala slečnu, o které jsem věděla, že bydlí v Šanově. S ní jsem také provedla pilotní rozhovor s Monikou. Ta mi poté doporučila další respondenty, které jsem oslovila osobně nebo telefonicky a ti mi doporučili další, až jsem absolvovala deset rozhovorů. Více rozhovorů jsem z časových důvodů nestihla. Jelikož pilotní rozhovor proběhl bez problémů, použila jsem ho dále pro tuto práci a zařadila mezi ostatní rozhovory. V rámci výzkumu bylo osloveno deset informantů. Rozhovor mi neodmítnul

žádný dotázaný informant. Kvůli zachování anonymity jsem ostatní respondenty pojmenovala podle náhodného výběru jmen: Monika, Tereza, Tomáš, Erika, Anna, Bára, Marek, Libor, Lucie, Adam. Z deseti informantů bylo šest žen a čtyři muži. Ženy byly nejčastěji ve věku 45 - 60 let na rozdíl od mužů, kde byl věk 18 - 30 let a 60 - 75 let. Jejich povolání byla různorodá. Následující tabulka ukazuje anonymní jména, pohlaví, věkové rozložení, délku bydlení v Šanově a povolání respondenta.

Anonymní jméno	Pohlaví	Délka bydlení v Šanově	Povolání
Monika	Žena	22 let	Studentka
Tereza	Žena	32 let	Učitelka v mateřské škole
Tomáš	Muž	14 let	V důchodu
Erika	Žena	35 let	Žena v domácnosti
Anna	Žena	10 let	Administrativní pracovník
Bára	Žena	77 let	V důchodu
Marek	Muž	32 let	Technický pracovník
Libor	Muž	25 let	Pracovník ve výrobě
Lucie	Žena	20 let	Pracovnice na úřadě
Adam	Muž	14 let	Pracovník ve výrobě

Tabulka č. 1 – Seznam respondentů

4.2 Dotazování

Polostrukturované rozhovory probíhaly od března 2017 až do dubna 2017, v pracovní den i o víkendu, podle časových možností informanta. Místo konání bylo po vzájemné dohodě u devíti informantů doma a u jednoho informanta u něj v zaměstnání. Jeden rozhovor trval průměrně patnáct minut. Před zahájením rozhovoru jsem se informantovi představila, vysvětlila účel výzkumu a podepsala s ním informovaný souhlas. Respondenty jsem informovala o možnosti kdykoliv rozhovor ukončit nebo přerušit a zeptala jsem se jich, zda jim nebude vadit, když budu rozhovor nahrávat na diktafon. Žádnému dotazovanému nahrávání nevadilo, ale nechtěli nahrávku z důvodů zachování soukromí zveřejňovat, s čímž jsem souhlasila. Všichni respondenti byli anonymizováni.

Při rozhovorech jsem se držela předem připraveného scénáře, který obsahoval dva hlavní okruhy otázek: muslimská komunita a islám. Každý okruh obsahoval hlavní otázky, na které jsem se chtěla zeptat každého respondenta. Doplňující otázky jsem použila pouze, když zbyl čas nebo se hodily do rozhovoru. V úvodu jsem se zeptala respondenta na jeho bydlení v Šanově, a jestli se mu tam líbí. Pak jsem přešla na hlavní témata rozhovoru. Na

závěr jsem se ujistila, že respondent řekl všechno, co chtěl. Scénář rozhovoru je v příloze č. 3.

4.3 Zpracování dat

Získané rozhovory nahrané na diktafon jsem přepsala do programu Microsoft Word. Při přepisování jsem opravila gramatické chyby, aby se mi text lépe kódoval a četl. Přepsané rozhovory jsem si vytiskla a následně kódovala pomocí obsahové analýzy využívající přístup zakotvené teorie z knihy Čtenář a stroj od Martina Hájka [2014] a knihy Kvalitativní výzkum od Jana Hendla [2016].

Analýzu dat jsem začala otevřeným kódováním. „*Otevřené kódování znamená, že označujeme ty kusy dat, například části textu, o nichž se domníváme, že by mohly být pro zkoumaný jev nějakým způsobem relevantní*“. (Hájek, 2014, str. 69) Texty jsem si důkladně přečetla a zatrhlá vše, co mi přišlo relevantní k mému výzkumu. Poté jsem rozhovory barevně kódovala a kódy rozdělila do jednotlivých kategorií. Kategorie jsem vytvořila seskupením tematicky podobných kódů a nazvala jsem je: bydlení v Šanově, kontakt s muslimy, protiislámské akce a názory na islám. Tím, že jsem měla vypracovaný scénář s otázkami, na které jsem se zeptala každého informanta, vyskytovaly se ve všech rozhovorech společné kategorie. Kódované rozhovory jsem si přepsala podle kategorií do samostatného souboru Microsoft Word. To mi umožnilo odpovědi lépe porovnávat a zjišťovat podobnosti či rozdíly. V následující kapitole popíši výsledky mého výzkumu.

5. Analýza rozhovorů

Jako hlavní kategorie jsem si na základě společných tematických kódů určila: bydlení v Šanově, kontakt s muslimy, muslimská komunita, protiislámské akce, a názory na islám. V následujících kapitolách popíšu jednotlivé kategorie, a nakonec představím výsledky, které z analýzy rozhovorů vzešly.

5.1 Bydlení v Šanově

Jako první jsem zjišťovala u informantů základní informace o jejich bydlení v Šanově a dále pak pokračovala v rozhovoru podle scénáře. Šanov považují informanti za jednu z nejhezčích čtvrtí v Teplicích, protože jsou tu dle jejich výpovědí vilky, parky, lázně a vítaná je i blízkost centra města. V Šanově se jim líbí bydlet, ale jak dokazuje výpověď Tomáše a Anny, vadí jim přítomnost muslimů.

„Líbí se mi tady, sice teď mě momentálně rozčiluje, že když někde chodím, tak se tam objevují Arabové, protože oni jsou takový rozjívěný a tváří se, jako kdyby jim to tam patřilo.“ (Tomáš)

„Líbí se mi, ale dřív se mi líbilo víc, protože teď je to podle mě hodně znehodnocený, to bydlení, arabskou komunitou.“ (Anna)

Počet muslimů byl podle informantů v posledních letech stejný a nepřišlo jim, že by jejich počet narůstal. Přibližný počet muslimů ale nedokázali určit. To dokládá výpověď Tomáše.

„Řekl bych, že to je zhruba stejný. Třeba, když jich bylo míň, tak jich bylo víc vidět. Nedokážu to posoudit, jestli to eskaluje nebo to je pořád stejný. To nedokážu posoudit. To bych tam musel chodit a počítat.“ (Tomáš)

Informanti vnímali muslimy jako narušitele jejich domova a obávali se znehodnocení „dobré adresy“ bydlení. Nepřipouštěli si, že by v budoucnosti byli muslimové přirozenou součástí čtvrti. Toto vnímání vycházelo z „nové“ xenofobie, kterou si lidé nemusejí ani uvědomovat, ale podvědomě jim ovlivňuje myšlení. Kromě podvědomého myšlení vycházelo jejich vnímání z osobních zkušeností s muslimy, které byly převážně negativní. To také způsobilo, že muslimy nebrali jako ekonomický a kulturní přínos do čtvrti, ačkoliv si uvědomovali, že „přináší“ do města peníze. Tak je tomu v případě Tomáše.

„Nejspíš to je ekonomický přínos pro to město. V podstatě se dá říct, že kdyby neměli nějaké ty odchylky od našeho chování, tak by mi nevadili. Město by možná muselo

nějaké lázně zavřít, kdyby tady nebyli.“ (Tomáš)

Během rozhovorů informanti zdůrazňovali, že jsou ti původní obyvatelé, většina „my“. Zatímco muslimové jsou cizinci, menšina „oni“ [Bauman, 2002]. Objevoval se u nich také strach, že by je muslimové mohli z jejich bydlení vytlačit, jak ukazuje následující výpověď Anny.

„Mám obavu, že mi to tady naruší bydlení. Ale nechci ustoupit z toho důvodu, že si říkám: já jsem tady původní obyvatel a nechci se odstěhovat jenom proto, že mě menšina vystěhuje léte je tady rušno, všude jsou Arabové a v zimě je tady klid a jsou tu původní obyvatelé a nejsem xenofobní, ale chci být ve své zemi jako většina.“ (Anna)

V rozhovorech informanti zmiňovali, že muslimové skupují v okolí Teplic pozemky, aby na nich stavěli. Obavy ze skupování pozemků vyjádřil Tomáš.

„...mám obavy spíš do budoucna, aby jich tady nebylo víc a víc a neskoupili tu všechny pozemky. A až je koupí, tak jich tu bude víc a ti co jsou tu teď se sem jezdí hlavně léčit.“ (Marek)

Informanti čerpali své informace o skupování pozemků hlavně z médií. Jde vidět, že média hrají určitou roli při vytváření obav o budoucnost bydlení v Teplicích.

5.2 Kontakt s muslimy

Ke kontaktu informantů s muslimy dochází nejčastěji ve veřejném prostoru Šanovského parku. V létě potkávají informanti muslimy v parku každý den, protože je v Teplicích nejvíce muslimů. To potvrzuje informantka Anna. Jsou to hlavně muslimové, kteří přijeli do lázní na několik měsíců.

„V létě běžně (pozn. potkávám muslimy) při procházce parkem.“ (Anna)

Mezi další místa, kde dochází ke kontaktu, patří například obchodní centra. Ta ovšem nejsou přímo v Šanově. Jak uvádí ve výpovědi Tereza.

„...léte (pozn. potkávám muslimy) tady v tom parku. A pak třeba v Galerii, ten obchodní dům.“ (Tereza)

Informanti s muslimy ve veřejných prostorech nekomunikují a snaží si jich „zdvořile nevyšímat“ [Bauman, 2002]. To potvrzují informanti Lucie a Marek.

„...když kolem nich projdu, tak kolem nich projdu a nevyšímám si jich.“ (Marek)

„Spíš se vyhýbám, pokud vidím skupinku, jdu jinudy. Nevím, co by se mohlo stát, jestli na mě budou třeba mluvit.“ (Lucie)

Svou „zdvořilou nevyšímatostí“ dávají informanti najevo, že k muslimům nechovají

nenávist a ani přátelský postoj. Nechtějí na ně upírat pohled, aby si nemysleli, že chtějí vyvolat konflikt nebo zahájit komunikaci.

Kromě parku vídají informanti muslimy i v dalších částech Šanova, protože si zde muslimové pronajali a koupili domy. Informanti během rozhovoru nedělali primárně rozdíly mezi muslimy, kteří se přestěhovali do čtvrti pouze na léto a muslimy, kteří v Šanově žijí dlouhodobě. Za muslimy, kteří tu dlouhodobě žijí považovali ty, kteří umějí aspoň trochu česky. Lze to vidět ve výpovědi Eriky.

„Od loňského roku bydlí tady v ulici rodina se dvěma dětmi a tady jak postavili takovou ošklivou zeď, tak tam bydlí taky. Ale ty vůbec nepotkávám, tady ty v ulici někdy potkávám. Tak pán zdraví a paní s dětmi odpoví. Pán je tady možná déle nebo víc rozumí česky.“ (Erika)

Muslimové v Šanovském parku představovali pro všechny dotázané problém, protože jim muslimové (hlavně v létě) narušovali noční klid a zůstával po nich v parcích nepořádek. Tento konflikt je způsoben tím, že muslimové mají odlišný denní rytmus a kulturní zvyky. Nespokojenost s pobýváním muslimů v parku vyjadřovala Tereza.

„Blokuje nejhezčí část Teplíc...zaberou celý trávník, rozloží si tam deky, dají si tam termosky. Dokolečka sedí muži zvlášť, ženy zvlášť a prostě jsou tam do pozdních hodin“ (Tereza)

Jako častý problém označovali informanti muslimské děti, kteří jsou podle nich nevychované, v parcích se nechrání stezky pro kola, nerozhlíží se a jedou. Po Adamovi zase házely kameny, když jel na kole.

„...jednou jsem jel na kole a tři prckové Arabové seděli tam dole a házeli po mně kameny.“ (Adam)

V mém případě se neprokázalo to, že kontakt informantů s muslimy ve veřejném prostoru snižuje předsudky a stereotypy o muslimech. Naopak se ukázalo, že setkávání muslimů v parku a sousedství zvyšuje předsudky a stereotypy. Je to pravděpodobně způsobeno tím, že ve veřejném prostředí si informanti „zdvořile nevšímají“ muslimů a kontakt s nimi záměrně nevyhledávají. Problémem je, že spolu nekomunikují i kvůli tomu, že nemají společný jazyk. V parku a okolním veřejném prostoru se pohybují hlavně muslimové, kteří přijeli do lázní a neumějí česky. Informanti a muslimové spolu nemůžou navázat komunikace, při které by se lépe poznali a spřátelili. Zvyšování předsudků a stereotypů zapříčiňují i osobní negativní zkušenosti informantů s muslimy. Negativní osobní zkušenost s muslimy popisovala Monika.

„No oni jako celkově se chovají dost nepřátelsky. Protože třeba postavili si tu ten strašně odporný vysoký plot a dělají tam okolo popelnic bordel a v noci hodně svítí...“.
(Monika)

Také Adam nemá s muslimy dobrou zkušenost, protože ho naboural muslim, který nedával pozor.

„Naboural mě autem. Otáčel se jako v jednosměrce. Vyjžděl a už nestačil zastavit, tak se vymlouval. Vlastně přijel ten překladatel. Tady se otáčí na křižovatkách normálně.“
(Adama)

Ze situace, která se stala Adamovi, jde vidět, že když už se navázala komunikace s muslimem, tak musel přijet překladatel, aby se navzájem dorozuměli.

Ačkoliv respondenti potkávají muslimy celkem často, tak obavy ze styku s nimi nemají žádné. Uvádí to ve výpovědi Anna.

„Obavy přímo když jdu ven, tak ne. Spíš z těch řečí, a že se tady rozlézají. To teda není hezky řečeno. Možná v takovém tom mezi řádky, co se děje ve světě, a že jich tady přibývá. Ne úplně obavy, ale úplně na druhou stranu z toho nemám dobrý pocit. Kdyby přijeli do lázní a zase odejeli, tak za mě dobrý, ale že se tady usazují, tak z toho nemám dobrý pocit.“ (Anna)

Z citace je zjevné, že na špatném obrazu muslimů se kromě negativních osobních zkušeností podílí i negativní prezentace muslimů v médiích a řeči mezi lidmi.

5.3 Muslimská komunita

Jak jsem již výše zmínila, v Šanově žijí také muslimové, kteří jsou tu dlouhodobě a snaží se integrovat mezi většinovou společností. Muslimové často pracují jako lékaři, jejich děti chodí do škol a školek. V následující části kapitoly popíšu na základě rozhovoru s Terezou, jak funguje soužití muslimských a ostatních dětí ve školce. Do školky chodí pouze děti, které zde mají trvalý pobyt. Školku navštěvují muslimští kluci i holky. Ve školce muslimské děti nejedí vepřové maso. Školka a kuchyně jim v tomto směru vychází vstříc a není to žádný problém. Hlavním problémem je podle Terezy jazyková bariéra.

„No akorát tam je jazyková bariéra, že ty děti jsou vůbec v cizí zemi, cizí prostředí, jazyk neznají a takže trvá strašně delší jakoby dobu, než se adaptují, ale teď je to čím dál tím lepší, protože tam mají třeba už kamarády rok, který jim teda tlumočí, což je sranda“.
(Tereza)

Kromě jazykové bariéry spolu děti bez problému komunikují, kamarádí se a

navzájem si hrají. Žádnou další bariéru mezi sebou děti nemají. U muslimských rodičů mluví česky většinou muži a mnohdy špatně. Z tohoto důvodu dávají rodiče radši do školky číslo na tlumočnicka, prostřednictvím kterého učitelky s rodiči komunikují.

Ukázalo se, že pozitivní vliv na mínění informantů o muslimech mělo to, když byl jejich ošetřujícím lékařem muslim. V této situaci museli spolu navzájem komunikovat a měli možnost poznat, že muslim je taky „normální“ člověk. Muslimové, kteří pracují jako lékaři, žijí v Teplicích dlouhodobě umí česky a snaží se také přizpůsobit společnosti, ve které pracují. Někteří dokonce v České republice studovali. Ve výpovědi Lucie lze vidět, že muslimové jako ošetřující lékaři jí nevadí.

„Pokud se s nimi setkám v obchodě nebo zdravotním zařízení, tak to mi samozřejmě nevadí“. (Lucie)

Následující výpověď Tomáše ukazuje, že mu muslim jako ošetřující lékař nevadí, ale musí se umět domluvit česky.

„Ten doktor (anonymizováno) mluví velice dobře česky. Takhle jediné, co by mi vadilo, by bylo, kdyby byla jazyková bariéra, protože náboženství do toho nezatahuje. Ale tím, že mluví poměrně dobře česky, tak s tím prakticky nemám problém.“ (Tomáš)

Na základě získaných informací z rozhovorů je patrné, že dlouhodobě žijící muslimové v Teplicích se socioekonomicky integrovali, protože mají v Teplicích trvalé bydliště, jsou zaměstnaní a posílají děti do mateřských školek a škol. U muslimů částečně probíhá také kulturní integrace tím, že se učí češtinu. Někteří se dokonce zúčastňují i mikulášských a vánočních besídek, jak popisuje Tereza.

„No ale je fakt, že když máme třeba mikulášskou besídku nebo třeba vánoční besídku, tak přesto, že oni to jako nedodržují, tak ty básničky, písničky jdou a zpívají ty děti a oni si to užívají, fotí si je, jak jsou načančány.“ (Tereza)

Muslimové dlouhodobě usazení v Teplicích jsou informanty vnímány mnohem lépe než muslimové, kteří přijeli do lázní. Z výpovědi Adama je zjevné, že je pro informanty důležité, aby se muslimové začlenili do společnosti.

„Ti, co tady žijí několik let, tak se asi snaží přizpůsobit a myslím si, teda nemůžu to říct s jistotou, že to jsou docela slušní lidi. Jsou tady mezi nimi asi i vzdělaní lidi a nemají zájem na sebe upozorňovat nebo dělat bordel. Tam je otázka spíš toho, že když sem přijede na měsíc rodina z Libye a ti jsou zvyklí žít svým životem, že si večer hodí deku a jsou tam až do rána. Tak ty se chovají jinak.“ (Adam)

5.4 Protiislámské akce

Nejnámější protiislámskou akcí je v Teplicích venčení psů proti muslimům. Tato akce se konala v minulých letech v Šanovském parku a zaregistrovali ji všichni respondenti. Ačkoliv jsou proti muslimům v parcích všichni respondenti, tak žádný z nich se do dnešní doby žádné protiislámské akce nezúčastnil. Je možné, že respondenti mohli svou účast z nějakého důvodu zatajit, ale z jejich vyprávění mi to tak nepřišlo. O akcích nebyli více informováni a znali je hlavně z televize, jak dokazuje výpověď Báry.

„Četla jsem o tom a vím o tom, a když probíhaly ty akce, tak jsem to viděla i v televizi. Jinak jsem u toho nikdy nebyla.“ (Bára)

5.5 Názory na islám

Podle rozhovorů si žádný z informantů nemyslel, že islám je slučitelný se západní kulturou. Informanti vnímali islám negativně. Zároveň si ale uvědomovali, že jsou jedinci, kteří se chovají podle v souladu se západním světem, jak ukazuje výpověď Marka.

„Islám není slučitelný nejen s naší kulturou, ale není slučitelný s žádnou jinou. Možná někdy ano, ale to by se týkalo spíš jedinců. Existují i muslimové, kteří se chovají civilizovaně, jsou štedří a rozumní. Problém ale je, že se jim nedá věřit. Dokáží perfektně lhát a přetvařovat se.“ (Marek)

Jako veliký problém ve vnímání islámu se ukázaly přísná pravidla, která musejí věřící dodržovat. Mezi taková pravidla patří pravidelné modlitby, zahalování žen, zákaz jezení vepřového masa. Z výpovědi Tomáše je ale patrné, že přísná pravidla mu vadí nejenom u islámu, ale také u jiných církví a organizací.

„Pokud bych mluvil o pozitivech, tak jakmile jsou někde takhle přísná pravidla, je jedno, jestli to je katolická církev nebo evangelická. Tak mi to vadí stejně, jako když jsou třeba ty politické strany. Prostě mi vadí, když jsou někde lidi držení v houfu a nuceni mít jednotný názor. Vadí mi i ta různá klubová oslovení, že si Sokolové musejí říkat bratře, sestro, komunisti soudruzi. Vadí mi organizovanost,“ (Tomáš).

Jediný, kdo na islámu viděl něco pozitivního, byla paní Tereza, která má ráda arabské občůdky s potravinami.

„Mají tam samé dobroty... fiky, oříšky, výborné arabské fiky a jsou teda ochotní prodavači.“ (Tereza)

V této práci jsem již zmínila pokusy o postavení mešity v Teplicích. Zajímalo mě, jaký názor na postavení mešity mají informantů, když s muslimy mají už své zkušenosti. O

tom, že se tady měla postavit mešita, věděli všichni dotázaní, a kromě dvou informantů byli proti. Jedním z informantů, který nebyl proti postavení mešity, byl Libor.

„Nejsem ani křesťan a kostely mi taky nevadí.“ (Libor)

Dalším dotázaným, který se nevyslovil proti postavení mešity, byla Monika. Ačkoliv se vyjádřila, že by nebyla proti, aby se postavila mešita, tak její odpověď není jednoznačně pro.

„Asi ne, tak každý má právo udržovat svou víru. Je to místo víry. Kdyby se tam nedělo nic hrozného okolo, tak proč ne.“ (Monika)

Důležité pro informanty bylo, jak by vypadala architektonicky, jestli by měla minaret nebo byla v budově. Dokazuje to výpověď Terezy.

„Nevadí mi, když se tam scházejí lidé. Židovská obec je tady taky a nevadí mi, když si tam schází židé. Ale tak záleželo by, jak by vypadala architektonicky, ale když by byla v nějaké budově a vyloženě nezatěžovala okolí, tak by mi to určitě nevadilo“ (Tereza).

Informantům u muslimů vadilo hlavně zahalování muslimek. Bylo jim to nepříjemné hlavně kvůli muslimkám, protože měli pocit, že to muslimky omezuje a vylučuje z většinové společnosti. Nepříjemnou zkušenost se zahalováním muslimek vyprávěla Monika.

„Já nevím, třeba nemám dobrý pocit, když jde v celém tom hávu zakrytá, jako slečny. Mně to přijde takový jakoby k ní, mně to přijde jako, že nerespektují ty ženy, a to mě vždycky hrozně rozcílí. Víš, jako že se nemůžou odhalit. Já jsem právě chodila na základku s jednou spolužačkou (anonymizováno). A právě jsme měli jít jednou takhle plavat a ona nemohla. Musela jít takhle oblečená, prostě nemohla se svléknout. Což ji pak zase strašně vylučovalo od těch z té třídy, ještě na základce a jí se pak děti smály a tak.“ (Monika)

Kromě zahalování muslimek vadilo informantům i postavení muslimek ve společnosti a jejich práva. Uvedl to ve výpovědi informant Tomáš.

„Vadí mi ten celý jejich systém, to jejich právo, ty ženy. Oni navenek staví, že ji chrání a ve skutečnosti ji prostě drží zkrátka, aby se moc neprojevovala. Na ulici nesmí jít sama a takový.“ (Tomáš)

Zahalování žen, nadřazenost mužů, modlení několikrát denně, zákaz jíst vepřové maso a na další projevy islámu není většinová společnost v Teplicích zvyklá a bere to jako něco špatného, protože to je odlišné životu západního světa.

5.6 Shrnutí výsledků analýzy

V této kapitole bych chtěla shrnout výsledky analýzy, ke kterým jsem dospěla. Informanti považují Šanov za hezkou klidnou čtvrť, ale v posledních letech ji narušují muslimové, které potkávají nejvíce v parcích. Mezi hlavní problémy v soužití informantů a muslimů ve čtvrti patří nepořádek a hluk, jež muslimové dělají. Netýká se to jenom parku, ale i vilových čtvrtí, ve kterých si muslimové pronajímají domy. Větší měrou se na tom podílí muslimové, kteří do Teplic přijeli do lázní. Další problém, který informanti zmiňovali, byly slabé řidičské zkušenosti muslimů.

Integrace muslimů, kteří přijeli do lázní pouze na několik měsíců, je problematická, protože pro informanty jakožto většinovou společnost a původní obyvatele čtvrti je často problém přijmout kulturně odlišné nové obyvatele, kteří mají pro ně neznámé náboženství. Je pro ně těžko pochopitelné pořádání pikniků v nočních hodinách v parku, oblékání muslimských žen nebo to, že nemají rádi psi. Od muslimů žádají, aby se přizpůsobili zavedenému životu ve čtvrti a asimilovali se, protože i oni se přizpůsobují v cizích zemích.

U informantů se projevuje takzvaná „nová“ xenofobie, ačkoliv si ji přímo sami neuvědomují. Většinová společnost „my“ (obyvatelé Šanova) považuje muslimy za cizince „oni“ a narušitele jejich domova. Dochází tak až k segregaci muslimů ze strany většinové společnosti. Muslimové, kteří v Teplicích žijí dlouhodobě, procházejí integrací. Tyto výsledky nejsou překvapivé, protože jsou podobné závěru výzkumu pod vedením Daniela Topinky [2007]. Jeho výzkum došel k tomu, že muslimové v České republice prochází neúplnou asimilací nebo integrací s prvky segregace.

Všichni informanti (100 %) v mém výzkumu zastávali názor, že islám není slučitelný se západní kulturou. Je to tak vyšší počet než ve výzkumu Daniela Topinky [2016], kde to bylo 83 % respondentů. Výsledky mého výzkumu a výzkumu Daniela Topinky se shodují v tom, že většinová společnost očekává od muslimů plnou asimilaci.

Závěr

Hlavní cílem této práce bylo zjistit postoje většinové společnosti vůči muslimům v Teplicích. Dále jsem chtěla nastínit problémy a klady soužití informantů a muslimů v Šanově. Zaměřila jsem se na osobní zkušenosti informantů i každodenní interakci s muslimy. Cíle práce jsem zkoumala pomocí polostrukturovaných rozhovorů. Poté jsem analyzovala data pomocí obsahové analýzy a otevřeného kódování.

V úvodu práce jsem stručně vysvětlila výběr tématu práce a popsala Teplice. Dále jsem představila důležitou literaturu související s touto prací. V teoretické části jsem se věnovala pojmu integrace, postojům většinové společnosti vůči muslimům, xenofobii a kontaktní hypotéze. V metodologické části jsem popsala sběr dat, průběh rozhovorů a zpracování dat. Poté jsem se zabývala výsledky výzkumu, které jsem na závěr shrnula.

Informanti vnímají muslimy převážně negativně. Zajímavé je, že přímé obavy a strach z nich nemají, dokonce se ani nezúčastnili žádné protiislámské akce. Po muslimech chtějí, aby se přizpůsobili většinové společnosti. Otázkou je, zda by se muslimové stihli za těch pár měsíců integrovat a naučit česky a jestli by to mělo nějaký význam, když většinu roku tráví ve své zemi.

Šanov je pro informanty jejich domovem a považují se za „my“, zatímco muslimy berou jako cizince „oni“, kteří tam nepatří. Na negativním vnímání má v tomto případě jenom malý vliv negativní prezentace muslimů v médiích. Vnímání informantů vychází především z jejich osobních zkušeností, které získali převážně v Šanovském parku a také z „nové“ xenofobie, která se u informantů projevuje a oni si jí kolikrát ani neuvědomují. Zajímavé bylo, že většina respondentů tvrdila, že ačkoliv mají negativní zkušenost s muslimy, tak věří, že takoví nejsou všichni. Byli zde ale informanti, u kterých negativní zkušenost vedla k zobecňování na celou populaci. Pozitivní zkušenosti s muslimy mělo velmi málo informantů.

Dospěla jsem k tomu, že u muslimů, co tu trvale žijí, procházejí integrací, zatímco u muslimů, kteří jezdí do Teplic pouze do lázní, došlo k segregaci. Trvale žijící muslimové se dokázali přizpůsobit společnosti. Pracují nejčastěji jako lékaři nebo provozují služby lázeňským hostům. Muslimové, kteří jsou zde jako klienti lázní, se mezi většinovou společností nezařadili vůbec.

V mém výzkumu se ukázalo, že kontakt informantů a muslimů v každodenní interakci vede většinou k potvrzování předsudků a stereotypů o muslimech. Je to pravděpodobně způsobeno tím, že v každodenním životě informanti muslimy pouze

potkávají a míjejí. Nemají s nimi bližší kontakt. Zatímco, když se setkají například ve zdravotnickém prostředí, kde spolu komunikují, tak to na ně má obvykle pozitivní vliv. V tomto případě záleží u kontaktní hypotézy hlavně na charakteru kontaktu. Pozitivní vliv na většinovou společnost má kontakt s muslimy v prostorech, kde spolu navzájem můžou komunikovat. Jsou to například mateřské školy a školky, zdravotnická zařízení či arabské restaurace. Myslím si, že by bylo prospěšné, kdyby Muslimská obec pořádala prohlídky modlitebny pro školy i veřejnost nebo kulturní akce jako třeba ochutnávku jídla. Je důležité, aby většinová společnost spolupracovala s muslimy a nestavila vůči nim etnickou bariéru.

Myslím si, že je určitě zapotřebí zlepšit vzájemné vztahy prostřednictvím lepší komunikace nebo pořádáním komunitních akcí. Jako další možný způsob rozšíření této problematiky navrhuji udělat rozhovory i s muslimy.

Summary

Muslims in Teplice have recently become a highly discussed topic in the media and among the public. The citizens of Teplice are bothering Muslims to make mess and noise in the park. They are mainly Muslims who came to spa in Teplice. The citizens of Teplice organized protest action against Muslims. There are also Muslims in Teplice, who have been living here for a long time. These Muslims have integrated themselves with the majority society and work as doctors, translators, or car rental companies. In recent years the situation has improved because of volunteers from the Muslim community and information leaflet and boards. The aim of this bachelor thesis was to describe the attitudes of the majority society living in the Šanov district because in the Šanov staying most Muslims and the citizens of Šanov have experience with Muslims. It was found that the majority society perceived Muslims negatively.

Použitá literatura

BAUMAN, Zygmunt. *Tekutá modernost*. Přeložil S. M. BLUMFELD. Praha: Mladá fronta, 2002. Myšlenky (Mladá fronta). ISBN 80-204-0966-1.

BEČKA, Jiří a Miloš MENDEL. *Islám a české země*. V Olomouci: Votobia, 1998. ISBN 80-7220-034-8.

Český statistický úřad. CZSO [online]. [cit. 2017-04-05]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/>

DISMAN, Miroslav. *Jak se vyrábí sociologická znalost: příručka pro uživatele*. 3. vyd. Praha: Karolinum, 2000. ISBN 8024601397.

DVOŘÁK, Michal. Tepličtí protestují proti Arabům, v lázeňském parku hromadně vyvenčí psy. *Idnes.cz* [online]. 2015 [cit. 2017-04-15]. Dostupné z: https://usti.idnes.cz/patecni-venceni-psu-v-teplicich-proti-arabum-f3j-/usti-zpravy.aspx?c=A150720_153229_usti-zpravy_alh

ENTZINGER, Han a Renske BIEZVELD. *Benchmarking in Immigrant Integration* [online]. 2003, [1. 2. 2017]. Dostupné z https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/e-library/documents/policies/legal-migration/pdf/general/benchmarking_final_en.pdf

Eurostat. Population without the citizenship of the reporting country. *Eurostat* [online]. 2016 [cit. 2017-04-05]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tps00157&plugin=1>

HÁJEK, Martin. *Čtenář a stroj: vybrané metody sociálněvědní analýzy textů*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2014. Studie (Sociologické nakladatelství). ISBN 978-80-7419-161-9.

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: Základní teorie, metody a aplikace*. 1. vyd. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-0982-9.

HORÁK, Jan. Skupování pozemků Arabů zastavit nemůžeme, vzkázal kraj do Modlan. *Idnes.cz*[online]. 2015 [cit. 2017-04-05]. Dostupné z: https://usti.idnes.cz/petice-modlany-arabove-skupuji-pozemky-fc6-/usti-zpravy.aspx?c=A150422_162724_usti-zpravy_alh

JANOUSĚK, Artur. Teplice vydaly manuál slušného turisty. Arabům radí, jak se chovat. *Idnes.cz*[online]. 2016 [cit. 2017-04-15]. Dostupné z: https://usti.idnes.cz/brozura-pro-araby-jak-se-maji-chovat-v-teplicich-f5o-/usti-zpravy.aspx?c=A160314_2232332_usti-zpravy_vac2

JANOUSĚK, Artur. Arabové skupují u Teplíc parcely, chtějí si postavit vlastní kolonii. *Idnes.cz*[online]. 2014 [cit. 2017-04-05]. Dostupné z: https://usti.idnes.cz/arabove-modlany-teplicko-vlastni-kolonie-f1w-/usti-zpravy.aspx?c=A140821_200033_domaci_maq

KANTAROVÁ, Kateřina. *Arabové v Teplicích: Česko-arabské interakce z perspektivy českých mluvčích*. Praha, 2012. Disertační práce. Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, Ústav lingvistiky a ugrofinistiky. Vedoucí práce doc. PhDr. Jiří Nekvapil, CSc. Dostupné z <http://languagemanagement.ff.cuni.cz/system/files/documents/Kantarova-disertace.pdf>

KLANG, Mikuláš a Vojtěch Marek. Reportáž: Teplice žíví Arabové. Není co řešit, říkají místní. *Aktuálně.cz* [online]. 2015 [cit. 2017-04-05]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/v-lete-i-tisice-muslimu-v-teplicich-je-ale-vyhanet-nechteji/r~541b8b78a0bf11e4a7d8002590604f2e/?redirected=1509977664>

KROPÁČEK, Luboš. *Duchovní cesty islámu*. 5. vyd. Praha: Vyšehrad, 2011. ISBN 978-80-7021-925-6.

MATEJSKOVA, Tatiana and Helga LEITNER. *Urban encounters with difference: the contact hypothesis and immigrant integration projects in eastern Berlin*. *Social & Cultural Geography*, 2011, 12(7): 717-741.

Migraceonline.cz. Mediální boj o mešitu v Teplicích. *Migraceonline.cz* [online]. 2006 [cit. 2017-04-05]. Dostupné z: <http://migraceonline.cz/cz/e-knihovna/medialni-boj-o-mesitu-v-teplicich#pozn5>

NOVOTNÝ, J., POLONSKÝ, F. Znalosti o islámu a subjektivní postoje k islámu a muslimům: dotazníkové šetření mezi českými a slovenskými vysokoškoláky. In ČERNÝ, K. ed. *Nad Evropou půlměsíc I. Muslimové v Česku a západních společnostech*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2015. S. 202–231. ISBN 978-80-246-3066-3.

OPEN SOCIETY INSTITUTE. *Muslims in the EU: Cities Report* [online]. 2007, [1. 2. 2017]. Dostupné z <http://www.thegreatdebate.eu/pdf/Muslims%20in%20Germany/eumap%20muslims%20in%20%20germany.pdf>

OSTŘANSKÝ, Bronislav. *Malá encyklopedie islámu a muslimské společnosti*. Praha: Libri, 2009. ISBN 978-80-7277-404-3.

OSTŘANSKÝ, Bronislav. *Atlas muslimských strašáků, aneb, Vybrané kapitoly z "mediálního islámu"*. Vydání první. Praha: Academia, 2014. ISBN 802002428X.

PAVELKOVÁ, Zuzana. Islám jako objekt nové evropské xenofobie. Výběr z aktuálních zahraničních debat. *Migraceonline.cz* [online]. 2015 [cit. 2017-04-05]. Dostupné z: <http://migraceonline.cz/cz/e-knihovna/islam-jako-objekt-nove-evropske-xenofobie-vyber-z-aktualnich-zahranicnich-debat>

RÁKOCZYOVÁ, Miroslava, Robert TRBOLA a Ondřej HOFÍREK. *Sociální integrace přistěhovalců v České republice*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2009. Studie (Sociologické nakladatelství). ISBN 978-80-7419-023-0.

ŠIMŮNKOVÁ, Tereza. Filosof a politolog Pavel Barša: O xenofobii a selháních levice. *Novinky.cz*[online]. 2014 [cit. 2017-04-05]. Dostupné z:

<https://www.novinky.cz/kultura/salon/356842-filosof-a-politolog-pavel-barsa-o-xenofobii-a-selhanich-levice.html>

STRAUSS, Anselm L. a Juliet CORBIN. *Základy kvalitativního výzkumu: postupy a techniky metody zakotvené teorie*. Brno: Sdružení Podané ruce, 1999. SCAN. ISBN 80-85834-60-X.

TOPINKA, Daniel. (ed.) *Integrační proces muslimů v České republice – pilotní projekt* [online]. 2007, [1. 2. 2017]. Dostupné z www.inkluzivniskola.cz/sites/default/files/uploaded/integrace_muslimu.pdf

TOPINKA, Daniel, ed. *Muslimové v Česku: etablování muslimů a islámu na veřejnosti*. Brno: Barrister & Principal, 2016. ISBN 978-80-7485-115-5.

Ústředí Muslimských obcí. Umocr. cz [online]. [cit. 2017-04-05]. Dostupné z <http://www.umocr.cz/motinfo.pdf>

VOKURKA, Martin. Lázně odmítly invalidu s asistenčním psem. *Deník.cz* [online]. 2007 [cit. 2017-04-05]. Dostupné z: http://mostecky.denik.cz/zpravy_region/lazne_odmitly_invalidu32007071.html

Teze bakalářské práce

Eliška Buková
eliskabukova27@gmail.com

Letní semestr

2. ročník

Předpokládaný název práce:

Sociální interakce mezi muslimy a obyvateli Teplic

Předpokládaný termín dokončení:

Letní semestr, 2016/2017

Vedoucí práce:

Mgr. Markéta Blažejovská

Zdůvodnění výběru tématu:

Toto téma jsem zvolila z důvodu, že není v České republice běžné a obvyklé, aby ve městě s 50 000 obyvateli pobývalo každoročně až 10 000 muslimů a byla i zde činná muslimská obec. Na základě této práce zjistím, jak probíhá střetávání kultury a náboženství mezi muslimy a obyvateli města Teplice. Výsledky méj práce mohou přispět k lepšímu pochopení muslimské otázky v České republice, neboť v důsledku migrantské krize lze očekávat větší počet muslimské komunity i v jiných městech naší republiky.

Předpokládaný cíl:

Předpokládaným cílem této práce by mělo být zjištění mezikulturního a mezináboženského dialogu mezi skupinou (obyvatelé Teplic, politická strana či městská rada) a muslimy. Chtěla bych zjistit i to, jak se tyto mezi skupinové vztahy změnily po migrantské krizi a jak na muslimskou populaci nahlíží obyvatelé města. Případně s jakými tématy jsou spojovány a jaké jsou vůči nim argumenty. Ať už kladné či záporné.

Metodologie:

Cíl práce budu zjišťovat případovou studií. Pro tuto metodu jsem se rozhodla proto, že Teplice jsou dobrým případem mikroprostředí, v němž se střetávají muslimové a obyvatelé Teplic. Díky případové studii porozumím lépe vztahům a procesům, které se dějí mezi těmito skupinami v současné době. Případovou studii budu provádět pomocí

analyzování dokumentů a výzkumných rozhovorů.

Ve svém výzkumu bych se chtěla dotazovat aktérů, kteří žijí v Teplicích a k tomuto tématu se vyjadřují na sociálních sítích či v médiích.

Výzkumné otázky:

Jak probíhá sociální interakce mezi muslimy a obyvateli Teplic?

Integrují se muslimové mezi obyvatele Teplic?

Změnil se názor obyvatel Teplic na muslimy po migrační krizi?

Jak se muslimům v Teplicích žije?

Mají zájem se muslimové integrovat?

Jakým způsobem se muslimové začleňují?

Základní charakteristika tématu:

Teplice jsou lázeňské statutární město s téměř 50 000 obyvatel, nacházející se v Ústeckém kraji mezi Krušnými horami a Českým středohořím. V Teplicích se registruje nejvíce cizinců v Ústeckém kraji. Dne 31. 12. 2014 zde bylo evidováno 7 122 cizinců, přičemž necelé 4 000 cizinců bylo jiné národnosti než vietnamské, ruské, slovenské a ukrajinské (například v Ústí nad Labem bylo v té době 4 609 cizinců). Současně zde žije nejpočetnější komunita muslimů v severních Čechách. Je to způsobeno i tím, že do lázní jezdí každoročně až 10 000 muslimů převážně z Kuvajtu, Saudské Arábie a Spojených arabských emirátů, což na 50 000 město není zrovna malý počet. V Teplicích se také nachází jedna z celkem dvanácti muslimských modliteben a jedna ze tří muslimských obcí (dále pak v Praze a Brně) v České republice. Ačkoliv lázeňské město navštěvují muslimové již několik let, v posledních letech tato situace začíná místní obyvatelstvo obtěžovat. Svůj nesouhlas s pobytem muslimů dávají najevo různými protesty, například hromadným venčením psů. Situace mezi muslimy a obyvateli Teplic zaujala také média a byla předmětem mnoha článků a diskuzí.

Integrací muslimů v České republice se již zabýval výzkum pod vedením Daniela Topinky, který vznikl na základě objednávky ze strany Ministerstva vnitra ČR v letech 2006 až 2007. Cílem studie bylo zjistit, zda se muslimové stanou součástí české společnosti nebo si naopak vytvoří vlastní paralelní svět. Výzkum sloužil především jako pilotáž k dalším výzkumům a byl krátkodobou sondou. Další práce, ze které bych chtěla

čerpat je „Postoje k imigrantům a dopadům migrace v evropských zemích“ od Jany Chaloupkové a Petry Šalamounové a Case study: Amsterdam, the Netherlands – Intercultural policies and intergroup relations.

Předpokládaná struktura práce

- 1) Úvod
- 2) Výzkumné cíle a otázky
- 3) Teoretická východiska
 - Rozpracování pojmů
- 4) Použitá metoda
 - Popis použité metody výzkumu, reflexe metody výzkumů
- 5) Analytická část
 - Popis získaných dat a jejich analýza, interpretace
- 6) Závěr
- 7) Použitá literatura

Základní literatura

Barša, P. 2003. Politické teorie multikulturalismu. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury.

Bauman, Z. 1999. Globalizace. Praha: Mladá fronta.

Bečka, J., Mendel, M. 1998. Islám a České země. Olomouc: Votobia.

Burjanek, A. 2001. „Xenophobia among the Czech Population in the Context of PostCommunist Countries and Western Europe.“ Czech Sociological Review 9 (1): 53–67.

Drbohlav, D. 2001a. „Mezinárodní migrace obyvatelstva – pohyb i pobyt (Alenky v kraji divů)“ Pp. 17–30 in T. Šišková (ed.) Menšiny a migranti v České republice: My a oni v multikulturní společnosti 21. století. Praha: Portál.

Rabušic, L. 2000. „Koho Češi nechtějí? O symbolické sociální exkluzi v české společnosti.“ Sociální studia 5.

Martin P., J. Widgren. 2002. „International Migration: Facing the Challenge“ Population bulletin 57 (1): 3–40.

Rabušic L., A. Burjanek. 2003. Imigrace a imigrační politika jako prvek řešení české demografické situace? Brno: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí.

Václavíková, A. 2002. „Cizinci na trhu práce v České republice na přelomu tisíciletí.“ Pp.

271–275 in O. Šrajerová (ed.) Národnostní menšiny na přelomu tisíciletí.

Sborník. Zimmermann, K. F. 1995. „Tackling the European migration problem.“ *Journal of Economic Perspective* 9 (2): 45–692.

Seznam příloh

Příloha č. 1: Pozemky prodané Arabům v Dražkově (obrázek)

Příloha č. 2: Pozemky prodané Arabům v Kvítkově (obrázek)

Příloha č. 3: Scénář rozhovoru (tabulka)

Přílohy

Příloha č. 1: Pozemky prodané Arabům v Dražkově - černě označené jsou prodané pozemky Arabům (obrázek)

Zdroj: <http://www.samizdat2016.cz/2017/02/kvitkov-modlany-drazkov-ceske-vesnice-prodane-arabum/>

Příloha č. 2: Pozemky prodané Arabům v Kvítkově - černě označené jsou pozemky prodané Arabům (obrázek)

Zdroj: <http://www.samizdat2016.cz/2017/02/kvitkov-modlany-drahkov-ceske-vesnice-prodane-arabum/>

Příloha č. 3: Scénář rozhovoru (tabulka)

Okruh otázek	Téma otázek	Hlavní otázky	Doplňující otázky
<i>Otázky na začátek</i>	Bydliště	Jak dlouho už bydlíte v Šanově? Líbí se Vám místo, kde bydlíte? Chcete tu bydlet i nadále? Změnilo se tady v posledních letech něco výrazněji?	Proč se chcete přestěhovat? Kde jste bydlel předtím? Pocitujete nárůst muslimů? Čím si myslíte, že to je způsobeno?
<i>Muslimská komunita</i>	Každodenní styk s muslimy	Přicházíte běžně do styku s muslimy? Jaký máte názor na to, že jsou častými lázeňskými hosty? Máte nějakou dobrou/špatnou zkušenost? Pocitujete při styku s muslimy nějaké obavy? Proč? Jaké? Zaregistroval/a jste nějaké protiislámské akce?	Ve škole? V práci? Jsou Vašimi sousedy? Máte je mezi známými? Co si myslíte o muslimech v parcích? Vnímáte rozdíl mezi létem a zimou? Jak? Změnila tato zkušenost názor na ně? Zúčastnil/a byste se nějaké protiislámské akce?
	Integrace muslimů	Zaznamenali jste nějaké aktivity muslimů? Měli by se podle Vás muslimové více zapojovat? Berete muslimy, co tady trvale žijí stejně jako „nemuslimy“?	Jste pro to, aby se muslimům udělovaly trvalé pobyty?
	Mešita	Věděli jste o tom, že v Teplicích měla být mešita? Vadilo by vám, kdyby tu byla mešita?	Proč by Vám vadilo, že v Teplicích stojí mešita? Jak si představujete mešitu?
<i>Islám</i>	Projevy islámu na veřejnosti	Jaké projevy islámu Vám vadí? Myslíte si, že je islám slučitelný s naší kulturou? Co na něm vnímáte negativně/pozitivně?	Proč to tak vnímáte? Proč Vám nejsou příjemné?
<i>Obecné otázky</i>	Můžete mi říct nějaký příklad? Jak jste vnímal.....? Zmínil jste,? Byl jste někdy svědkem takové situace? Proč si to myslíte?		
<i>Na závěr</i>	Je ještě něco, co byste k tomu rád řekl?		